

Slovenski dom

Stev. 238

V Ljubljani, četrtek 19. oktobra 1939

Leto IV

Konec pogajanj med Sovjeti in Turčijo pomeni neuspeh sovjetsko-nemške stvari Balkanske države hočejo slej ko prej ostati samostojne in nevtralne

Rim, 19. okt. o. Neuspeh sovjetsko-turških pogajanj je po sodbi italijanskih vodilnih političnih krogov za Evropo izredno pomemben dogodek, ker čisto jasno dokazuje, da hoče Turčija ostati zvesta besedi, katero je dala Angliji in Franciji. Turčija je zdaj še bolj daleč od tega, da bi zdrsnila pod sovjetsko-nemški vpliv, kakor pa je bila pred sporazumi z Anglijo in Francijo. Na turško odločitev, da ne sprejme sovjetskih pogojev, so nedvomno vplivali dogodki v baltičskih državah. S tem je Turčija neizpodbitno dokazala svojo popolno vojaško in politično samostojnost. Turčija ve, da ima proti Rusiji v rokah vsemogočeno orodje — Dardanele. Ustavitve pogajanj v Moskvi pomeni polom poskusa pridobiti Turčijo za sovjetsko-nemško stvar, o čemer pričča tudi nenadni odhod nemškega poslanca von Papena iz Ankare, kjer njegovo poslanstvo že drugi ni uspelo.

Berlin, 19. okt. m. Nemško časopisje ne objavlja nobenih podrobnosti o rusko-turških pogajanjih v Moskvi, temveč samo poročilo o odhodu Saradzogla in pristavlja, da so v pogajanjih mogli ugotoviti samo nespremenjenost prijateljskih odnosov med Turčijo in Sovjetsko Rusijo in pa željo, da se ohrani mir. Saradzoglu je imel tik pred svojim odhodom razgovor z Molotovom. Ta razgovor je sovjetsko časopisje zamolčalo. Ni mogoče pričakovati novega sestanka med Saradzoglom in sovjetskimi državniki, ker je Saradzoglovo poslanstvo propadlo, pač pa ni nemogoče, da bi nova turška delegacija znova vzpostavila stik s sovjetsko vlado. Saradzoglu se je med svojim bivanjem v Moskvi sestal trikrat z Molotovim, enkrat pa z Molotovom in Stalinom. Saradzoglu, ki je podpisal izjavo o vzajemni pomoči s Francijo in Anglijo, je očitno neprimerna osebnost za ojačanje odnosov med Sovjeti in Turčijo.

List »Lokalanzeiger« opominja v svojem poročilu o turško-sovjetskih pogajanjih Turčijo, češ, da njena sporazuma s Francijo in Anglijo nasprotujeta rešitvi vprašanj, ki jih je treba urediti s Sovjeti. Turčija ne sme pozabiti, da sta Nemčija in Rusija prijateljici in da mora svoje bodoče ravnanje Turčija usmeriti v soglasju s tem dejstvom.

Pogajanja za novo trgovsko pogodbo med nami in Italijo

Belgrad, 19. okt. o. Italijanski trgovsko-zastopstvo, ki se z uradnimi zastopniki jugoslovanskega gospodarstva že dva dni posvetoje o sklenitvi nove trgovske pogodbe z Italijo, je bilo včeraj sprejeto pri trgovinskem ministru dr. Andreju. Minister je ostal z italijanskimi zastopniki v daljšem razgovoru.

Spet desničarska zarota na Madžarskem

Budimpešta, 19. oktobra. o. Madžarske oblasti so odkrile zaroto za izvedbo narodno socialističnega državnega prevrata in zapre zaradi tega 110 ljudi, članov desničarske organizacije »Mladi hungaristi«. Namen organizacije je bil s silo in tujo pomočjo vreči sedanjí red ter ustanoviti »madžarsko delovno državco pod pokroviteljstvom neke sosedne velesile.

Člani tega razpuščenega gibanja nadaljujejo svojo akcijo ter so začeli v prestolnici in raznih mestih širiti revolucionarne brošure. 30 oseb je bilo aretiranih zaradi tiskanja in razširjanja letakov. Med preiskavo so našli tudi tiskarski stroj. Preiskava je ugotovila, da se je organizacija »Madžarske legije« začela »enako, kakor »Tabor izvoljenih«, katerega člani so morali prisesti zvestobo Salasijevemu narodnosocialističnem pokretu. Preiskava se nadaljuje. Vse vesti tujega tiska o obsegu tega pokreta, v kolikor presegajo okvir tega sporočila, so brez vsake osnove in ne odgovarjajo dejstvom.

Ugibanja o nemških vojnih načrtih proti Angliji in Franciji

Nemčija naj bi zasedla Holandijo ter z letalstvom uničila angleška važnejša središča

Pariz, 19. oktobra. Snočnje uradno poročilo vrhovnega poveljstva se glasi: Na vsem bojišču ni bilo sprememb. Velika aktivnost ogledniških skupin posebej med Mozelo in Sauro.

Pariz, 19. oktobra. Nemci pošiljajo kar naprej čete na ožji del zahodne fronte. Vso noč so bile ceste 12 km za nemškimi linijami polne prometa. Opazovali na francoski strani so videli, da so žarometi na tovornih avtomobilih ves čas prižgani. Vojake in topove vozijo neprenehoma tudi z vlakci. Na vsej fronti so prižgane svetilke izdajale, da se nekaj pripravlja. Ni še ugotovljeno, ali gre za novo ofenzivo, ali pa za izmenjavo divizij, ki so se udeležile napadov pretekli ponedeljek. Uradno izjavljajo, da so bile francoske izgube pri ponedeljskih napadih neznatne. Številčno stanje nemške pehote je bilo sorazmerno majhno, zato je očitno, da Nemci še niso začeli obsežnejšega napada.

Pariz, 19. oktobra. O znani ameriški časnikar Knickerbocker piše v dnevniku »Paris Soire« o nemških pripravah na zahodu in ugiblje o tem, kaj Nemčija namerava. Po njegovem prevladuje v evropskih vojaških krogih mišljenje, da bo Nemčija v kratkem zasedla Holandijo. Če bi Nemčija tam nastopila tako brezobzirno kakor je na Poljskem, se Holandci z vsemi sredstvi ne bodo mogli

Bukarešta, 19. okt. o. V romunskih odločitvah krogih izjavljajo, da jih neuspeh rusko-turških pogajanj ni presenetil. Ob teh pogajanjih se je še enkrat izkazala hladnokrvna turška politika. Turški državniki so zmorni ves dan se posvetovati ali pa vljudno poslušati tuje zahteve, na koncu pa na kratko rečejo ne. Ker ni v Moskvi prišlo do nobenih zaključkov, tudi ni bil potreben sestanek med turškim in romunskim zunanjim ministrom. Do tega sestanka pa bo prišlo v kratkem, še prej pa se bo romunski zunanji minister Gafencu dobil z bolgarskim ministrskim predsednikom Kjosjevanovom.

V zvezi s tem pravijo, da prevladuje v vodstvu Balkanske zveze mišljenje, da je za Bolgarijo najkoristnejše, da se čimprej pridruži Balkanski zvezi. Poskusi za to so se doslej izjavili zaradi bolgarskih zahtev do Romunije. Te zahteve bi Bolgarija s pomočjo Rusije in Nemčije lahko uresničila, toda zato bo morala žrtvovati svojo neodvisnost.

Odgovor na sovjetske zahteve:

Vojaška, politična in gospodarska pogodba med Anglijo, Francijo in Turčijo

Sovjeti so od Turčije baje zahtevali pas ozemlja in vojaška oporišča ob Dardanelah

Ankara, 19. okt. Anatolska agencija: Francoski general Weygand ter angleški general Vebl, sta snoči z letalom prispela iz Beirut v Ankaru. Francoski in angleški general sta takoj obiskala načelnika turškega generalnega štaba maršala Fevzičakmaka ter vojnega ministra generala Timaza. Weygand in Vebl ostaneta v Ankari do 21. t. m. Danes dopoldne ob 10 se začne konferenca med predstavnikoma francoske in angleške vojske ter predstavnik turške vojske.

London, 19. okt. Danes so se začela pogajanja med turškim generalnim štabom in generaloma Weygandom in Weblom. Ta pogajanja bodo trajala do nedelje. V političnih krogih zatrjujejo, da bodo sklenili med Anglijo, Francijo in Turčijo vojaško, gospodarsko in politično zvezo. Turčija naj bi v tem paktu zajamčila za nedotakljivost Romunije in Grčije, potem pa bi se začela diplomatska pogajanja z drugimi balkanskimi državami.

Selitev Nemcev iz Rusije ne bo prisilna Preseljevanje iz baltičskih držav je za zdaj ustavljeno

Moskva, 19. okt. o. Uradno poročajo: V Moskvo je dopotovala nemška komisija, da začne z Rusijo pogajanja o preselitvi nemških državljanov in oseb nemške narodnosti iz Ukrajine ter iz zahodne Bele Rusije. Preseljevanje ne bo obvezno, marveč prepuščeno svobodni odločitvi.

Berlin, 19. okt. o. Preseljevanje Nemcev iz baltičskih držav, zlasti iz Litve, je za zdaj ustavljeno, dokler ne bodo nemški krogi videli, kako se bo obnesla prva selitev Nemcev iz Estonije. Razen tega se je pa pokazalo, da se Nemci, zlasti nemški kmetje v baltičskih državah nočejo seliti iz krajev, v katerih so živeli od nekdaj.

Nemška »Politično-diplomatska korespondenca« se bavi s selitvijo Nemcev iz baltičskih držav ter pravi: Ves nemški narod pozdravlja z dobrodoščico prve baltičske Nemce, ki so zapustili ozemlje, katero so njihovi očetje pred stoletji priključili evropski omiki. Vsi Nemci iz baltičskih držav se bodo naselili v velikem nemškem rajhu. Ponosni bodo, da bo ozemlje, ki ga zapuščajo, za vedno ohranilo sledove dela, ki so ga oni in njihovi očetje opravili

ustavljati več kakor nekaj dni. Nemčija bi na holandskem ozemlju uredila letalska oporišča za napade na Anglijo. S tem bi bila pot nemških letal do Anglije skrajšana za 500 km. Nemci bi bili komaj pol ure leta od londonskih predmestij, kjer so največje ladjedelnice v Evropi. Nemški vojni načrt naj bi obsegal po teh trditvah naslednje točke:

1. Nemško letalstvo bi po zasedbi Holandije uredilo oporišča na holandskem ozemlju, Belgija pa bi Nemčiji dala vsa zagotovila, da ne namerava nič proti njej.
2. Nemci bi napadli Anglijo z vsemi svojimi razpoložljivimi letalskimi silami ter skušali uničiti zlasti angleške ladjedelnice, letališča in letalske tovarne.
3. Hkratu bi Rusija začela ogražati Indijo čez Afganistan.
4. Nemčija bi Franciji dala vsa zagotovila, da je ne misli napasti in da je pripravljena z njo skleniti ločen mir.
5. Če bi Francija Hitlerjeve ponudbe odklonila, bi Nemčija na zahodu napadla z vsemi svojimi vojaškimi silami, kar bi mogla zbrati s poljskega ozemlja in od drugod. Pri tem bi skušali Nemci vdreti za francoske utrjene črte na dveh koncih čez Belgijo in čez Švico.

Belgrad, 19. okt. m. Izjave predsednika turške vlade o tem, da so se pogajanja v Moskvi razbila zaradi nenadnih nesprejemljivih sovjetskih zahtev, so izzvale v jugoslovanskih političnih krogih globok vtis in pa zadovoljstvo nad tem, da ostane Turčija zvesta svojim zaveznikom ter želji, ohraniti mir in sedanje stanje na Balkanu. Pač pa vlada prepričanje, da je zaradi tega odloženo tudi delo za vzpostavitev rednih odnosov med balkanskimi državami in Rusijo. Balkanske države se bodo zdaj še bolj strnile za obrambo miru in nevtralnosti proti slehernemu poskusu od zunaj.

Sofija, 19. okt. m. List »Slovo« objavlja članek o ustavitvi pogajanj v Moskvi ter pravi: Bolgarija, ki je skrajno nevtralna, samo obžaluje, da Rusija in Turčija, ki sta tudi prijateljici Bolgarije, nista mogli skleniti sporazuma. Bolgarija želi, da bi se vsekakor mir na Črnem morju zagotovil. Verjetno pa je, da se bosta Rusija in Turčija mogli sporazumeti na novi osnovi.

Ankara, 19. okt. o. V turški javnosti se širijo najrazličnejše vesti o tem, kakšne so bile prav za prav zahteve, ki jih je Sovjetska Rusija postavila kot pogoj za sklenitev pogodbe o vzajemni pomoči na Črnem morju. Po nekaterih vesteh so Sovjeti zahtevali:

1. Turčija mora dovoliti, da Sovjetska Rusija uredi pomorska in letalska oporišča ob Dardanelah.
2. Turčija mora posredovati pri Romuniji, da bo Bolgariji vrnila Dobrudžo.
3. Turčija mora posredovati, da dobi Bolgarija od Grčije dostop na Egejsko morje.

Te zahteve so take, kakor so jih Sovjeti stavili baltičskim državam in Finski. Če bi jih Turčija sprejela, bi dejansko postala sovjetski protektorat. Rusija pa bi dobila svoboden izhod iz Črnega morja ter začela ogražati sedanje stanje na Sredozemlju.

po stoletnem skupnem življenju z narodi, ki ostanejo tam in ki bodo morali priznati, koliko dolgujejo Nemcem. Vsak kamen bo za večne čase priča nemške kulture v baltičskih državah.

Ti Nemci bodo morali prijeti za novo delo. Naseljeni bodo v krajih, kjer spet vsak kamen priča o tem, da je nemška omika ustvarila napredek tam, kjer je polje gospodarjenja napravilo potrebo za obnovo reda. Nemci sprejemajo nase to žrtev po zgledu svojih prednikov. Vrnili bodo ozemlje, na katerem se bodo naselili, vplivu nemške kulture. Ves nemški narod bo znal ceniti pravo vrednost velike žrtve Nemcev, ki poslušajo klic vodja Nemčije in so odločeni izpolniti svojo dolžnost, ko zapuščajo svoja stara ognjišča. Vsak Nemec, ki pozna žilavo in delavnost, posebno pa organizacijske sposobnosti te skupine velikega nemškega naroda, je prepričan, da ni bilo moči najti boljše izbire.

Papež o nalogi Cerkve v sedanjih stiski

Castel Gandolfo, 19. oktobra. o. Sv. oče Pij XII. je včeraj sprejel novega litvanskega poslanika pri Sveti stolici in pri tej priliki imel nagovor, v katerem je dejal:

»Naša dolžnost, katero nam nalaga služba vrhovnega pastirja, nam ne dovoljuje, da bi zapirali oči v trenutku, ko vstajajo nove neizmerne nevarnosti za neumrljive duše, ko se na krščansko Evropo v vseh svojih osnovnih potezih vsak dan širi vedno bolj grozeča in bolj bližnja senca miselnosti božjih sovražnikov. V teh okoliščinah je bolj kakor kdajkoli v zgodovini naloga Cerkve, da ohrani krščansko omiko in brani krščansko dediščino za bodočo usodo Evrope in blagor vsakega njenega naroda, majhnega ali velikega.«

Posvetovanja severnih državnih poglararjev

Stockholm, 19. okt. o. Sestanek državnih poglararjev severnih držav se je končal z današnjim dopoldanskim posvetom. Po kosilu na švedskem dvoru bodo vsi trije kralji in pa predsednik finske republike govorili svojim narodom po radiu o tem, kaj so sklenili.

Prvi sestanek vladarjev je bil včeraj dopoldne, popoldne pa so imeli posvetovanja zunanjih ministrov.

Ob začetku sestanka državnih poglararjev nordijskih držav je bila svečana služba božja, ki so ji prisostvovali vsi štirje državni poglararji, člani švedske kraljevske rodbine in člani vlade. Stockholmski nadškof je imel nagovor ter prosil Boga, naj blagoslovi važna posveto-

Vesti 19. oktobra

Predsednik angleške vlade Chamberlain je včeraj poročal v poslanski zbornici o vojnem položaju. Zavrnil je nemške vesti o tem, da bi bili Nemci poškodovali kako drugo angleško vojno ladjo, kakor »Royal Oak«, kar je bilo takoj sporočeno javnosti. Pri zadnjih letalskih napadih so Angleži uničili osem nemških bombnikov, sami pa niso izgubili niti enega letala.

Na Madžarskem je zdaj 38.000 poljskih beguncev, med njimi 500 častnikov. Madžarska vlada jim je dala na razpolago, da se vrnejo na Poljsko, če ne, jim bodo poiskali prisilnega dela.

Moštvo podmornice, ki je potopila angleško vojno ladjo »Royal Oak« je s svojim poveljnikom včeraj na Hitlerjevem osebnem letalu priletelo v Berlin, kjer so mu priredili slovesen sprejem. Mornarji so bili pri Hitlerju, pri vrhovnem poveljniku mornarice in podmorniških sil, potem so si pa lahko zastoj z avtomobili ogledali berlinske zanimivosti in muzeje.

Španski listi veliko poročajo o neuspehih pogajanjih med Rusijo in Turčijo ter pravijo, da je bilo nespametno pričakovati kake pogodbe z ozirom na novi položaj, ki je nastal po zadnjih zvezah Nemčije z Rusijo in z ozirom na dejstva, da je Turčija tedaj, ko je bil njen zunanji minister v Moskvi, poslala svoje vojaške voditelje v London.

Vodstvo Fordovih avtomobilskih tovarn v Detroitu je prepovedalo 40 sovjetskim inženirjem, ki so že več let bivali v Detroitu vstop v vse tovarniške prostore. Inženirji, so preučevali Fordove delovne načine, da bi jih uvedli v Rusijo.

Na krovu angleške bojne ladje »Royal Oak« je bilo ob potopu ubitih tudi pet strežnikov iz ladijske kantine ter najemnik kantine.

Ravnateljstvo živalskega vrta v Leipzgu je dalo pobiti vse golobe v mestu, ker je bilo zanje treba preveč živeža. Polovljene golobe so dali bolnišnicam za prehrano bolnikov.

Nemški generalni konzul v Zagrebu je uradno zanimal vesti o kaki selitvi Nemcev iz južnovzhodnih držav. Zdi se, da bo ta selitev odvisna od nadaljevanja vojne, ker bo Nemčija skušala ob nadaljevanju dobivati živež in surovine iz nevtralnih držav tako, da bo tem državam za plačilo pustila premoženje Nemcev, ki bi se v tem primeru morali preseliti.

Tri velike križarke po 27.000 ton je sklenila dati v delo holandska vlada.

Italijansko angleški parlamentarni odbor v Londonu je poslal lepo pozdravno brzojavko novemu italijanskemu poslaniku Bastianiniju.

Angleški mornariški minister Churchill naj bi bil po nemških vesteh ponudil predsedniku vlade Chamberlainu odstop zaradi izgub, ki jih je angleška mornarica pretrpela od začetka vojne. Predsednik vlade pa odstopa ni sprejel.

Novi predsednik poljske republike Rackiewicz je za svojega naslednika določil generala Sosnowskega.

Nobena država na svetu do zdaj ni priznala uničenja Poljske ter novega stanja na poljskem ozemlju, je izjavil podtajnik angleškega zunanjega ministrstva Buttler včeraj v poslanski zbornici.

Vse avstralsko trgovsko in vojno brodogradje z rezervnimi ladjami vred je pripravljeno za vojno, prometno in obrambno službo. Vse ladje so oborožene za obrambo proti napadom.

Sovjetske čete so prekorčile estonsko mejo, v smeri proti garnizijskim krajem, določenim v paktu o medsebojni pomoči med Estonijo in Rusijo.

Danes je bil v Moskvi podpisan letonsko-ruski trgovinski sporazum, ki predvideva trojen dosedanj obseg medsebojne trgovine. Ta novi trgovinski sporazum je bil podpisan takoj po sklenitvi sovjetsko-litvanskega sovjetskega sporazuma.

Zahvala Fincev Rooseveltu

Washington, 19. oktobra. o. Finski poslanik v Združenih državah Procope je predsedniku Rooseveltu izročil brzojavno pismo predsednika finske republike Dalia. V njem se predsednik Finske zahvaljuje v imenu finskega naroda za sočustvanje, podporo in moralno pomoč, ki jo je Roosevelt dal s svojim posredovanjem Finski. Finski narod ne bo nikdar pozabil zanimanja in dragocene pomoči, katerih je Roosevelt pokazal za usodo Finske in za rešitev težkih vprašanj, ki so se nenadno pokazala.

Sovjeti zahtevajo nadaljevanje pogajanj s Finsko

London, 19. okt. o. Londonski radio poroča, da je sovjetska vlada zahtevala pri finski vladi, naj takoj odpošlje spet svoje zastopnike v Moskvo, da se pogajanja nadaljujejo. Finska vlada pa je sklenila, da ne bo poslala svojega zastopnika v Moskvo, dokler ne bodo končani razgovori v Oslu in pa dokler se ne sestane finska vlada, ki bo dala navodila svojim zastopnikom. To se bo pa zgodilo najbrž šele do nedelje.

vanja. Nato so molili za mir. Kralj Gustav je priredil snoči na čast danskega in norveškega kralja ter predsednika finske republike slavnostno večerjo na dvoru, ki so ji prisostvovali poleg omenjenih državnih poglararjev tudi člani švedske kraljevske rodbine, zunanji ministri in poslanski nordijskih držav ter člani švedske vlade. Po večerji se je kralj Gustav s svojimi visokimi gosti pokazal na balkonu ter se zahvalil veliki množici ljudstva, ki je prirejala navdušene manifestacije. Več tisoč ljudi z godbo in 500 zastavami raznih društev, je korakalo v sprejedu od magistrata do dvora, kjer je godba zaigrala nordijske državne himne.

Srbskim demokratom je šlo le za oblast

Predsednik vlade Cvetković odgovarja srbskim demokratom, ki so se izjavili proti sporazumu s Hrvati

Belgrad, 18. okt. AA. Predsednik kr. vlade Dragisa Cvetković je dal danes na prošnjo predstavnikov belgrajškega tiska in v zvezi s sklepi izvršnega odbora demokratske stranke sledečo izjavo:

Sporazum, sklenjen s predstavnikom Hrvatov z g. dr. Mačkom, predstavlja nedvomno enega najvažnejših dogodkov v naši notranji politiki v zadnjih 20 letih. Sam dogodek kot tak zasluži mnogo več pozornosti in mnogo več objektivnosti glede ocenjevanja njegove vrednosti in pomembnosti za notranjo konsolidacijo naših razmer, kakor bi se pa to dalo sklepati iz znanega komunikeja izvršnega odbora demokratske stranke. Če bi se to zgodilo, potem bi se tako važno politično dejanje ne moglo kvalificirati kot strankarska pogodba za razdelitev oblasti med predstavniki HSS in JRZ, kakor to predstavlja komunikej demokratske stranke. Iz tega jasno sledi zaključek, da se odgovorni politiki demokratske stranke še do danes niso mogli otresti tistega svojega ozkosrčnega strankarskega pojmovanja in da bi vsaj v teh časih stvari gledali samo s stališča splošnih interesov države. Obžalujem, da se ni ustvarila kombinacija, da bi eden od vodstev demokratske stranke stopil v vlado, ker bi se s tem najboljše pokazalo, koliko je načelnosti v njihovem stališču do tega za nas zelo važnega notranjega vprašanja. Da pa v njihovih pogledih ni mnogo načelnosti, je zadosti, če poudarimo sledeče dejstvo:

Preden so se začela konkretna pogajanja med dr. Mačkom in menoj za rešitev hrvatskega vprašanja, sva se sporazumela, da za ta pogajanja poleg drugih pokličemo tudi predstavnike demokratske stranke, da bi tudi oni imeli možnost, da povedo svoje poglede na to važno vprašanje. Toda oni so to odločno odklonili in zahtevali, da se najprej sestavi koncentracijska vlada, v katero bi stopili tudi oni, in da bi se šele potem začela pogajanja za rešitev hrvatskega vprašanja. Na moj ponovni pritisk, da se ustvari skupno sodelovanje pri pogajanjih, ki se bodo vodila za rešitev hrvatskega vprašanja in da se s tem ustvari koncentracija dela vseh zainteresiranih političnih skupin, so predstavniki demokratske stranke po svojih delegatih v Zagrebu odločno odklonili tudi to sodelovanje in začeli takoj s kampanjo proti dr. Mačku, češ da jih je on izdal in zapustil.

Tedaj se je jasno ugotovilo, da vsem tem politikom ni šlo za rešitev hrvatskega problema — temveč le za oblast in vlado. Če se vse to spravi v zvezo z zadnjimi sklepi izvršnega odbora demokratske stranke, potem se jasno vidi, da so tudi oni politiki tiste vrste, ki na dva načina gledajo na stvari, in sicer v skladu s tem, če so na oblasti ali pa ne. Izvršni odbor demokratske stranke skuša v svojih sklepih postaviti vprašanje iz našega življenja, ki v zadnjih 20 letih ni bilo nikdar na dnevnem redu in to je srbsko vprašanje. Moram ugotoviti, da v zadnjih 20 letih v tej skupni državi problem srbstva ni bil nikdar postavljen na dnevni red in da potem takem tedaj, ko smo reševali hrvatsko vprašanje, nismo imeli potrebe reševati srbskega vprašanja. Pravice, ki so bile dane Hrvatom, niti malo ne zmanjšujejo interesov srbstva, niti ni novi položaj Hrvatov v naši državi v ničemer kompliciral položaja Srbov.

Delalo se je na tem, da se popravijo napake preteklosti in da se spravi v ravnotežje v državni zajednici tudi interesi hrvatstva z interesi srbstva, da se vpelje pravica pri tistih, ki niso bili zadovoljni, saj nihče ne more osporavati dejstva, da niso bili Hrvatje v 20 letih našega skupnega življenja zadovoljni s svojim položajem in skupni državi. V preteklosti je bilo polno napak in te napake so krivi politiki, ki so odločevali v dneh, ko se je ustvarjalo naše skupno življenje. S tistimi pogledi in metodami se vsekakor ni moglo začeti reševati hrvatsko vprašanje in to je glavna razlika v pojmovanju, ki sem ga imel jaz in katerega ima izvršni odbor demokratske stranke.

Vodstvo demokratske stranke je zelo ponosno na sporazum, ki je bil dosežen v Farkašicu leta 1937. Toda meni so znani podatki, kako je do tega sporazuma prišlo in da imajo tu najmanj zaslug demokratski prvaki. Tu je bila izdana resolucija, ki po mojem mnenju ne samo, da ni prinesla praktične rešitve, temveč je po osnovnih sklepih vse hrvatski problem postavila na temelj, od katerega se ni dalo videti niti ene smeri za njegovo pozitivno rešitev. Prav ta sporazum je predstavljal glede rešitve hrvatskega vprašanja izhodno točko v nepoznano smer z vsemi usodnimi posledicami, kadar se začne brez programa reševati tako važen državni problem. Če se ta sporazum primerja s tistimi, ki eva ga sklenila dr. V. Maček in jaz, potem se jasno vidi razlika med enim in drugim sporazumom, ki je naslednja:

Sporazum v Farkašicu ugotavlja in postavlja problem, ne da bi pokazal osnovne smeri, kako

naj se ta problem reši. Sporazum v Zagrebu ugotavlja, da problem obstoji, določa načela, po katerih naj se reši ter ga rešuje odločno in jasno. Vsekakor je za vse nas najbolj važno, da vemo, če že vprašanje obstoji, kako naj se tudi reši. Toda zares so velike razlike med prvim in drugim sporazumom. Po onem iz Farkašica bi morala oblast pripasti v glavnem v srbskih krajih vodstvu izvršnega odbora demokratske stranke in tu je menda glavna in temeljna razlika glede prvega in drugega sporazuma.

Volitive v senat so spravile vodstvo demokratske stranke na popolnoma napačno pot, kakor da gre za neko hitro formiranje narodnih predstavnikov in to celo s starimi zakoni in starimi metodami. Toda vsak pameten politik bo razumel, da je bilo v teh trenutkih, ko je mednarodni položaj tako zapleten, potrebno dati kroni na razpolago vsaj eno predstavništvo, pa čeprav bi do njega prišli po skrajšanem postopku in s starim volivnim zakonom. Po tem takem volitve za senat nimajo niti zdaleč tistega političnega pomena, kakršnega jim vodstvo demokratske stranke pripisuje. Kar se tiče ostalih sklepov glede cenzure in svobode tiska, pa mislim, da je vlada pokazala zadosti razumevanja za svobodo tiska in svobodo izražanja vseh političnih skupin in to se najbolj vidi iz komunikeja izvršnega odbora demokratske stranke, ki je bil svobodno izdan za javnost kljub temu, da so v njem taki sklepi, ki se lotevajo ocene tudi tistih stvari, ki ne spadajo v kompetenco politične stranke.

Verujem, da so člani vodstva demokratske stranke pričakovali prepoved svojega komunikeja, pa so bili v svojih sklepih bolj obsirni, kakor pa se to ob običajnih prilikah dogaja. Glede tistih sklepov demokratske resolucije, v katerih govore na doslej že tolikokrat znan in običajen način, o nekih eksploatacijah strankarskih režimov in onemogočanju pravih predstavnikov demokracije, da bi prišli do izraza, mislim, da je vlada tudi tu zavzela dosti jasno stališče, ko je pokazala na osnovne črte svoje politike glede onemogočanja življenja v državi s popolnoma liberalnimi in svobodnimi političnimi zakoni. Po tem takem bo dana tudi demokratskim predstavnikom možnost, da svoj vpliv v državi izvrše svobodno in do skrajnosti. Šele potem bodo mogli dobiti legitimacijo, da bodo govorili kot nositelji demokracije in predstavniki ljudske volje. Razmere pa se vsak dan menjavajo, a naši stari tovariši politiki tega ne vidijo.

Ljubljana od včera do danes

Ljubljana, 19. oktobra.

Lep uspeh razstave „Neodvisnih“

Zlepa že ni bilo v Ljubljani umetnostne razstave, ki bi se po uspehu mogla meriti s sedanjo razstavo Neodvisnih v Jakopičevem paviljonu. Deseti dan je že odprta razstava, toda zanimanje občinstva, ki se izkazuje v nadvse častnem obisku, še ni pomehalo. Opaža se, da si prihajajo ogledovati razstavo tudi ljudje, ki jih pri dosedanjih razstavah še ni bilo videti. Z nekako globoko spoštljivostjo si ogledujejo številni obiskovalci razstavljene slike in kipe, saj diha iz njih toliko iskrenega umetnostnega doživljanja, da ga tudi preprost človek občuti. Tudi kupci se že oglašajo, toda doslej samo še iz vrst zasebnikov. Prodajnih je bilo že pet slik, interesov pa je še mnogo. Prav gotovo pa bodo nekaj umetnin odkupile tudi javne ustanove. Razstavljalci so z uspehom na moč zadovoljni in pravijo, da tako lepega uspeha še ni doživela nobena od petih njihovih kolektivnih razstav. Razstava bo odprta do 29. oktobra. Toplo priporočamo obisk razstave najširšemu občinstvu!

Smrtna nesreča na lovu

V Mediji-Izlakeh pri Zagorju se je v sredo primerila na lovu tragična nesreča, katere smrtna žrtev je postal 20-letni Franc Bleiweiss, sin trgovca in posestnika. Bleiweiss je šel na lov v spremstvu več psov. Psi pa so si iz neznanega razloga skočili v lase in se pričeli obdelavati z zobmi. Bleiweiss je skočil med pse, da bi jih pomiril. Pri tem pa je tako nesrečno padel, da se je sprožila puška, ki jo je držal v roki. Naboj mu je šel v trebuh. Težko ranjenega lovca so naložili na voz in ga odpeljali v ljubljansko bolnišnico. Ker pa je bil že v zadnjih zdihljajih, ga v bolnišnici niso sprejeli. Odpeljali so ga spet domov, toda med prevozom je podlegel težki rani. Pogreb nesrečnega lovca bo v petek dopoldne v domačem kraju.

Tatinska nadloga na deželi

Ljubljanska policija dobiva vsak dan številna poročila z dežele, ki pripovedujejo o pospešeni delavnosti, ki so jo razvili tatovi in vlomilci. — V

Dve vprašanji

»Jutro« na naše včerajšnje ugotovitve o tem, kako laže, da zaradi cenzure ni moglo odgovoriti na naše očitke, molči, kar je najboljši dokaz, da smo povedali resnico. Pač pa razpravlja nekaj o slovenski banovini ter se o tem pripravlja z »Obzorjem« in »Slovencem«. Pravi, da bi se smela avtonomija Slovenije izvesti samo s »soglasjem vseh resnih slovenskih političnih skupin«. Pri tem »Jutro« misli seveda zlasti na dr. Kramerja.

Z ozirom na to trditve bi postavili dve vprašanji »Jutro«: 1. Ali je še »resna politična skupina« dr. Kramer s svojimi zadnjimi skoki z desne na levo, iz unitarizma v federalizem in spet nazaj? 2. Ali ne bi dr. Kramer s svojimi nasprotovanjem avtonomiji Slovenije, če bi bila izvedena brez soglasja njega kot »resne politične skupine«?

Druge vprašanje je važnejše od prvega. Naj »Jutro« pove, ali priznava pri njem avtonomijo kot politično načelo Slovencev ali pa jo priznava samo v tem primeru, če bi mogel ob uvajanju avtonomije tudi dr. Kramerja pogreti svoj politični pisker?

Filmi

OBOZENA (kino Union). — Ameriški kriminalni film, postavljen v okolje pariškega zabavišča. Hiba filma je v tem, da Amerikanci ne znajo predstavljati Francozov, zato nas film ne more ogreti. Prvi dve tretjini se vlečeta kakor čreva in šele v zadnji tretjini filma pride v dejanje nekoliko več napetosti in živahnosti, dokler se slednjič še dosti učinkovito ne zaključijo. Dramatično podana je edino sodna obravnava, na kateri se pojavi zločin. Dolores del Rio že del časa nismo videli, ostala pa je takšna, kakor je zmerom bila: v svojih ognjevitih južnjaških očeh ima rekvizit, s katerim z lahkoto doseže več, kakor povprečna igralka s še tako pogljobljeno mimiko. Douglas Fairbanks mlajši še dolgo ne bo dosegel svojega očeta. — V splošnem pa niti slepi ljubitelji kriminalnega filma ob tej delcu ne pridejo na svoj račun.

Belgrajske vesti

Belgrad, 19. okt. m. Podpredsednik vlade dr. Maček in ban banovine Hrvatske dr. Ivo Subašić, ki sta se včeraj mudila v Belgradu, sta se snoči odpeljala na Avalo, in položila venca na grob Neznane vojaka. Dr. Maček je imel tudi daljši razgovor z dr. Korošcem v svojem kabinetu. Nato je dr. Maček odpotoval v Zagreb.

Jesenski čas je nevaren za obupance

Ljubljana, 19. oktobra.

Preobrat vremena v jeseni ima skrivnostno vpliv na notranjost človeka, zlasti pa so močno podvrženi temu vplivu ljudje, ki so po svoji naravi šibki, brez prave energije in veselja do življenja. Tem ljudem zadostuje v jesenskem vzdušju malenkostna stvar, da spravi njihovo notranjost iz ravnovesja in jih pritira do skrajnega obupa, v katerem ne najdejo drugega izhoda kakor prostovoljen beg iz življenja. Posebno pa se to dogaja z ljudmi, katerih notranje življenje nima opore v veri, tako da se v trenutkih obupa ne morejo osloniti na zdravo življenjsko moralo, ki jo človeku nudi vera.

Številni so letos samomori, ne samo v mestu temveč tudi v podeželju. V Gatin pri Grosupljem so včeraj pokopali ugodnega posestnika Zupančiča Martina, ki si je v ponedeljek popoldne s pomočjo vrvi končal življenje. Zupančič je bil vse do letošnje pomladi marljiv kmetovalec in skrben oče svojim petim nedoraslim otrokom. Spomladi pa je padel z gabra ter si pri tem pretresel možgane. Ko se je vrnil iz ljubljanske bolnišnice, ni bil več takšen kakor prej. Poleg tega ga je mučila tudi zavratna jetika, zaradi katere je bil že dvakrat po dva meseca v bolnišnici. Vse to je tako delovalo nanj, da je obupal nad življenjem. Bil je star 52 let. Od njegovem grobu žaluje žena in pet nepreskrbljenih otrok.

V Kalovju na Stajerskem je segel po samokresu posestnik Škerjanc Lovro in se ustrelil v sence. Škerjanc je doma iz Lobjca v okolici Grosuplja in se je letos spomladi priženil v Kalovje. V družini pa ni bilo soglasja in sreče, kar je sicer krepkega in odpornega moža pritrilo do obupa.

Iz Cvišjarjev pri Kočevju so pripeljali v ljubljansko bolnišnico 82-letno Ano Lampeter, ženo lovca pri Schweigerju. Lampetrovi je omajala voljo do življenja pretirana ljubosumnost. Izbrala si je strahoten način samomora: z ostro britvijo si je prerežala trebuh. Njene poškodbe so smrtonovarne in v bolnišnici dvomijo, ali ji bodo mogli rešiti življenje.

30 delavcev toži tvrdko Westen v Celju

Spomladi leta 1936 so nastali v tovarni Westen v Celju incidenti, ki so povzročili, da je 6. maja prišlo do enodnevnih stavk. Nekaj dni pozneje so delavci s silo spravili iz tovarne predelavca Franca Kresnika. Nov podoban incident se je zgodil 27. avgusta, ko je skupina delavcev s silo odstranila iz tovarne tovarniškega mojstra Fleka, ker je neupravičeno udaril delavko Marijo Ogrizkovo. Ta dogodek, da inozemec pretepa naše delavstvo, je povzročil med delavstvom veliko razburjenje, tako da je delavstvo zahtevalo zadostne. Spor se je končal na ta način, da je tvrdka Westen izplaala preko 500 delavcev, pozneje pa je nekaj delavstva sprejela nazaj. Tako je ostalo brez kruha okrog 250 ljudi z družinami, ki so prišli v breme občini in javnosti.

Zaradi tega so vložili prizadeti delavci proti tvrdki Westen tožbo in utemeljujejo svoje zahteve s tem, da jih je tvrdka ob stavki izplaala in kljub ponovnim intervencijam ni sprejela nazaj. Zaradi razkričja za komuniste in vpisala v njihove službene knjige nepravilna spričevanja, tako da je bil vsak podjetnik, pri katerem je delavec iskal službe, opozorjen, da teh delavcev ne sprejme v službo. Prvo tožbo proti tvrdki Westen je vložil brezposelni delavec Miha Kolenc iz Celja za 28.000 din kot odškodnino, ker kljub marljivemu iskanju službe ni našel, odkar je bil odpuščen pri Westnu.

Do sedaj sta bili na okrognem sodišču v Celju pred sodnikom g. Bočkom dve obsirni razpravi, na katerih se je o zadevi natančno razpravljalo, za kar se je zanimala vsa javnost ob priliki stavke in še kasneje. Zasllišanih je bilo veliko število prizadetih delavcev, pa tudi številni podjetniki. Delavci so soglasno izpovedali, da so iskali dela pri številnih podjetnikih, ki pa so jih odklonili takoj, ko so dobili v roke službene knjige, v katerih so bili rdeči žigi tv. Westen s posebnim znakom. Podjetniki, ki so jih etirali delavci, so izpovedali v slabo delavcev. Zaslšan je bil tudi g. dr. Novčan, ki je rekel delavcem, da je interveniral zanje pri tvrdki Westen, češar pa dejansko ni storil, ker ni prišel v Westnom v stik. Dr. Novčan se je obrnil na tvrdko Westen in govoril telefonično z ravnateljem tovarne dr. Žihom. Ta mu je odgovoril, da ga bo g. Westen čakal v pisarni dr. Skoberneta ob 11.30. Ko je g. dr. Novčan hotel ob 11.30 v pisarno dr. Skoberneta, mu je prišel dr. Skoberne nasproti in dejal, da je g. Westen odšel, ker je bil sestanek dogovorjen za 11. uro. Dr. Novčan je pri razpravi izjavil, da se je splošno smatralo, da gre v Westnovi tovarni za komunistična dejanja, osebno pa je bil prepričan, da gre za poslovanje mojstra Fleka.

Sodišče je nato zaslislalo številne delavce, nekdanjega dopisnika Delavske zbornice in druge. Razsodbe sodišče ni razglasilo, pač pa jo bo pismeno.

Drobna kronika

Konji so se splašili 49-letnemu posestniku Cerarju Karlu iz Gornje Zadobrovice, ki je vozil proti Ljubljani. Cerar je pri tem padel pod voz in dobil hude notranje poškodbe. Prepeljali so ga v ljubljansko bolnišnico. — Pri žaganju drv na cirkularni je 32-letnemu delavcu Miklavčiču Hinku iz Ljubljane odletelo veliko poleno in čeljust in mu je hudo poškodovalo. — 42-letni žagar Garafol Franc iz Rudnika je padel s koleša in si zlomil ključnico.

Včeraj so bila v Ljubljani spet ukradena tri kolesa v skupni vrednosti 3400 din.

Sirite najboljši slovenski popoldnevnik »Slov. dom«

Sklonil se je čez mizo k odvetniku in mu dejal:

»Pa dobro, Frazier. Bom odločil ta rok. Toda ko se vrnem, ne pozabi, da sem imel 100.000 dolarjev. Ti so moj! Puščaj jih tebi, da ravnaš z njimi po pameti. Glej, da bom dobil kaj mladih pri tem denarju, ko se vrnem. Drugače — saj me poznaš...«

Odvetnik ga je udaril po rami: »Nikar ne skrbi, Rocky, saj smo vendar pošteni ljudje.«

Ob tej besedi sta se oba zakrohotala, čeprav je bil položaj precej žalosten.

Ko sta se nehala smejati, je Frazier nadaljeval:

»Saj veš, kako se dela. Bodi torej miren in v ječi molči. Morda bodo skušali kaj izvleči iz tebe. Mislim, da so zdaj vzeli na muho mene. Vidim, da me dva psa zalezujeta na vsak korak. Moramo se potajiti in mirovati, dokler se malo ne pomiri. Ko se boš vrnil ti, bo ravno pravi čas. Vse bo še dobro.«

Rocky je odgovarjal: »No, saj vem, Frazier, da si lisica. Sicer bi ne bil moj odvetnik. Toda ne pozabi na nekaj...«

Frazier ga je začudeno pogledal: »Kaj imaš še?«

Rocky je etisnil zobe in ga grozeče pogledal: »Vem, da si prevečan. Toda glej, da ne boš skušal preslepariti mene! Saj me dobro poznaš!«

In Rocky se je prijel iz navade tja, kjer je sicer imel spravljen samokres.

Odvetnik se je pri tem nehote zdrznil. Mož, ki je stal pred njim ta trenu-

Angeli garjevih lic

Roman s slikami

Rocky se je sklonil čez mizo k odvetniku

tek, je bil tisti Rocky, ki ni poznal šale z nikomer, tisti Rocky, čigar ime so se strahom izgovarjali vsi tisti, ki so imeli z njim kakke račune.

Za nekaj trenutkov sta premolknila. Potem sta pa etenila glavi skupaj in še nekaj šepetala. Nista mogla več glasno govoriti: po hodniku je bilo slišati tuje stopinje, ki so naznanjale, da je časa za obisk konec.

Stopil je v sobo stražnik in dejal na kratko: »Konec!«

Odvetnik in razbojnik sta se prišerno posmehovala. Skoraj je kazalo, da se bošta objela — neverjetno za človeka, ki je videl njune obraze pred trenutkom, ko je Rocky tipal za samokres.

Stražnik je odpeljal Rockya, ki je debelo zaklel, potem pa stopil po hodniku, da odsluži svoj triletni rok.

Frazier je odšel iz lahkim srcem iz zapora.

III.

Ko so se ta dan čez tri leta težka vrata Sing-Singa počasi in resno zaprla, se je Rocky s prijaznim pogledom še enkrat ozrl na pridve, za katerimi je bil spravljen spet nekaj let njegovega pisanega življenja. Potem se je razko- račil na cesti, kakor človek, ki je ves

svet njegov, se prešerno zagledal v sence in zažvižgal. Potem je tlesnil s prsti, se pretegnil in otrsel kakor ptič, ki je spal v rosi, potem pa se je kot svobodni državljani velike republike Zedinjenih držav napotil tretjič v novo življenje.

To pot mu ni bilo nič težko znati se. Vesel nad svobodo je zdaj okušal že tretjič, zato ni tega nič kazal na zunaj, razen tistega kratkega postanka pred vrati ječe. Zanj to ni bilo nič novega več. Sam sebi se je zdel še vedno tisti etari prešerni Rocky, ki je pred tremi leti izginil za ona vrata.

Toda na obrazu se mu je videlo, da je srečen, kakor malokdo...

Videlo se mu je pa še nekaj drugega, češar sam ni vedel in češar bi najbrž niti pred zrcalom ne bi bil priznal: tri leta ječe so mu bila okoli usta zarisala komaj zaznatno, tenko, toda neizbrisljivo grenko, razočarano črto.

Prvo znamenje, ki ga je na njegov obraz pritisnilo življenje.

Stopal je po veseli cesti in sam pri sebi delal obračun: govoril je polglasno predse:

»Tri leta, štiri leta, šest let...«

Skoraj je že pozabil, kje vse je sedel od svojega desetega leta dalje. Bilo je dosti samote za mrežo.

Hodil je počasi in je bil tako zatopljen v te misli, da ni videl, kako se ustavljajo ljudje in ga začudeno ogledujejo. Bil je srečen, čeprav so ga te misli navdajale z grenkobo. Šele, ko je arečal dve veseli, naljpani dekleti, ki sta butnili vanj s prešernim smehom, se je zdrznil in se zavedel.

